

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Opetushallitus näkee tavoitteen perusteltuna ja on Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (s. 135) mukaisesti sitoutunut palvelujensa osalta varautumaan siihen, että korkeakoulujen yhteishaut järjestetään lainsäädännön mukaisesti kaikissa turvallisuustilanteissa.

Opetushallitus tukee toimenpiteitä, jotka vahvistavat akateemisen vapauden ja tieteen riippumattomuuden edellytyksiä. Kansainvälinen tilanne tieteen vapauden kehityksessä ja viimeaikaiset tulokset Suomen sijoittumisesta akateemisen vapauden indeksissä herättelevät myös suomalaisia korkeakouluja.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

On hyvä, että todetaan se, että nuorilla on mahdollisuus päästä korkeakouluopintoihin suoraan lukiokoulutuksen ja ammatillinen koulutuksen jälkeen. Näin nämä toisen asteen koulutukset nähdään tasavertaisina polkuina kohti korkea-asteen koulutusta. Myös aikuisten mahdollisuus uudistaa ja päivittää osaamistaan tutkintoa pienemmillä osaamiskokonaisuuksilla on hyvä ja samansuuntainen ajatus kuin ammatillisessa koulutuksessa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Suunnitelma nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuuden nostamisesta 60 prosenttiin on haastava ja kunnianhimoinen. Väylä- ja polkuopintojen kehittäminen yhteistyössä toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa tukee tavoitteen saavuttamista, mikä onkin tuotu esiin toimenpiteissä.

Opetushallitus näkee kannatettavana ja samansuuntaisena ammatillisen koulutuksen kehittämisen kanssa mm. nykyistä selkeämmän tutkintorakenteen kehittämisen, mikä mahdollistaa riittävän moni- ja laaja-alaisen osaamisen. Myös tavoitteet mm. opintoihin kiinnittymisestä, koulutuksen laadusta ja työelämävastaavuudesta ovat kannatettavia.

Opetushallitus kiinnittää huomiota toimenpiteeseen: ”Tuetaan nuorten korkeakouluvalmiuksia lisäämällä lukiokoulutuksen tarjontaa erityisesti alueilla, joissa sen kysyntä on suurinta sekä kehittämällä ammatillisen koulutuksen sisältöjä ja ohjausta jatko-opintoihin.” Tässä on hyvä huomioda, että Karvin arvioinnin mukaan ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat valmistuvat ammattikorkeakouluopinnoista jopa hieman lukiotaustaisia opiskelijoita nopeammin. Edellä mainitussa toimenpiteessä ei konkretisoida miten ammatillisen koulutuksen sisältöjä tulisi kehittää, joten toimenpide jää siltä osin hyvin avoimeksi ja epäselväksi. Karvin arvioinnissa todetaan, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden vahvuus on heidän ammatillisessa osaamisessaan sekä työelämätaidoissa. Osaamisen puutteet puolestaan liittyvät viestinnällisiin taitoihin, kuten kirjoitus- ja lukutaitoon ja kielitaitoon ja matemaattiseen osaamiseen. Opetushallitus vastaa kansallisista tutkinnon perusteista, joissa määrätään kunkin tutkinnon muodostuminen pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista ja tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Toimenpiteen toteuttamisessa Opetushallituksella onkin keskeinen rooli ja toimenpiteen toteuttaminen edellyttää yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Jatkuvan oppimisen tarjonnaksi visiossa esitetään, että korkeakoulut rakentavat työelämän kanssa jatkuvan oppimisen tarjontaa muuttuviin tarpeisiin. Jotta jatkuvan oppimisen tarjonta olisi jatkossa selkeä ja kukin koulutusaste tarjoaisi tarpeisiin vastaavia jatkuvan oppimisen koulutuksia, tarjonnan suunnittelua olisi hyvä tehdä yhdessä ammatillisen koulutuksen toimijoiden kanssa.

Yhtenä toimenpiteenä esitetään, että ”OKM selvittää lyhyttutkintojen käyttöönottoa korkeakouluissa sekä niiden merkitystä reittinä korkeakoulutukseen ja osana jatkuvaa oppimista”. Opetushallitus esittää huolen siitä, että esitetäänkö tässä uutta koulutusmuotoa jo nykyisten rinnalle, ja aiheuttaako tämä koulutukseen hakeutuville epäselvyyttä ja monimutkaistaa soveltuvan koulutuksen löytymistä. Tutkintorakenteessa on tällä hetkellä mm. erikoisammattitutkinnot, jotka sijoittuvat kansallisessa tutkintojen viitekehyksessä tasolle 5. Visiossa olisikin hyvä täsmentää, että ehdotetut lyhyttutkinnot tai tutkintoa lyhyemmät osaamiskokonaisuudet vastaisivat tasoltaan korkeakoulututkintojen tasoa, vaikka ne eroaisivatkin laajuudeltaan ja kestoaltaan korkeakoulututkinnoista.

Opetushallitus näkee tavoitteen perusteltuna ja sitoutuu osaltaan edistämään tavoitetta Opintopolun ja Osaamispolun kautta saatavilla olevan, osaamisen kehittämisen ja todentamisen laajan palvelukokonaisuuden muodossa. Opetushallitus tuottaa toimenpiteiden tueksi ennakoitietoa tulevaisuuden osaamis- ja koulutustarpeista.

Opetushallitus tukee toimenpiteitä koulutustaustojen monimuotoistamiseen korkeakoulutukseen siirryttäessä. Yhteistyö koulutustasojen välillä ja erityisesti riittävä resurssointi jo koulupolun varhaisessa vaiheessa opintojen ohjaukseen ja kieli- ja viestintävalmiuksien kohentamiseen nähdään tärkeänä. Koulutustason nostaminen edellyttää tukitoimia ei-kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden osaamistason nostamiseksi sekä joustavuutta siirtyä tasolta toiselle. Edellä mainittu tulisi huomioida myös korkeakoulukseen hakeutumisen edellytyksissä.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Opetushallitus tukee vision tavoitteita kansainvälisiin osaajiin liittyen. Suomalaisten korkeakoulujen kansainväliset yhteydet ja erityisesti eurooppalainen korkeakoulu yhteistyö ovat elintärkeitä Suomen kaltaisen pienen ja viennistä riippuvaisen kansantalouden menestyksen kannalta. Suomen tulee olla aktiivisessa roolissa erityisesti eurooppalaisen korkeakoulupolitiikan kehittämistyössä.

Suomi-kuvan vahvistaminen kansallisessa yhteistyössä edellyttää lisätoimia, jotta Suomesta muodostuisi entistä vetovoimaisempi kohde kansainvälisille osaajille. Suomen koulutuksen tunnettuutta ja markkinointia on tehostettava osana laajempaa maakuvatyötä ja linjassa kansallisen maakuvatyöstrategian kanssa, sillä korkeakoulujen lukuvuosimaksulliset opiskelijat ovat merkittävä

voimavara sekä korkeakouluille että Suomen tuleville osaajatarpeille. Opetushallitus edistää tavoitetta Study in Finland -työn ja korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Opetushallitus näkee tärkeänä, että vastuullisuutta koskevat politiikat ja käytännöt kehitetään koskemaan myös kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden houkuttelua ja rekrytointia.

Kansainvälisten osaajien pitovoiman edellytyksiä tulee edelleen vahvistaa. Erityisesti työelämäyhteyksien ja kaksikielisten tutkinto-ohjelmien kehittäminen ja vahvistaminen tukevat osaajien asettumista Suomeen. Mahdollisuutta kotimaisten kielten oppimiseen tulisi lisätä kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa.

Opetushallitus näkee tarkoituksenmukaisena kehittää vieraskielisen koulutuksen haku- ja valintamenettelyjä selkeiksi ja yhdenmukaisiksi ja sitoutuu edistämään tavoitetta oman roolinsa puitteissa esimerkiksi Studyinfo.fi-palvelua kehittämällä.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Kansainvälinen yhteistyö on korkeakoulujen laadun ja kilpailukyvyn kannalta elintärkeää. Myös digitaalisen infrastruktuurin kehittäminen eurooppalaisessa yhteistyössä on syvällisen korkeakouluyhteistyön toimintaedellytys.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että korkeakoulut kehittävät OKM:n tuella digitaalista infrastruktuuriaan, tietovarantojaan, tiedon hyödyntämistä ja niihin liittyviä toimintamalleja yhteentoimivasti ja kustannustehokkaasti tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen ja muiden koulutusasteiden kanssa, päällekkäisiä ja rinnakkaisia ratkaisuja välttäen. Sama koskee myös yhteistä tilannekuvaa digitaalisista palveluista, tietojärjestelmistä ja niitä ohjaavista periaatteista.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen kansainvälinen koulutus- ja tutkimusyhteistyö sekä liikkuvuuden tulisi näkyä selkeämmin osana rahoitusmallia.

Kansallisen rahoituksen osuus on turvattava, jotta mahdollistetaan korkeakoulujen osallistuminen eurooppalaisiin rahoitusohjelmiin ja hankehakuihin.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

Opetushallituksen Kotimaisten kielten keskus katsoo, että visioon on välttämätöntä sisällyttää tavoite korkeakoulutuksen tasapainoisesta monikielisyydestä, joka rakentuu kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä kielitietoisuuden kokonaisuudesta. Kansalliskielistrategiassa 2021 yhtenä tavoitteena on kansalliskielten aseman turvaaminen tieteen ja korkeakoulutuksen kielenä. Tämän tulisi näkyä selkeästi myös korkeakoulutuksen visiossa, sillä kotimaisten kielten säilyttäminen tieteen ja koulutuksen kielenä vuoteen 2040 vaatii erityistä huomiota.

Korkeakouluista valmistuu ja tulee voida tuottaa asiantuntijoita etenkin suomalaisen yhteiskunnan tarpeisiin sekä Suomessa ja Suomen hyväksi toimiviin kansainvälisiin tehtäviin. Samalla

koulutustason nostaminen ja monitahoisen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kehittäminen edellyttää, että tutkitusta tiedosta voidaan viestiä täysipainoisesti suomeksi ja ruotsiksi.

2020-luvulla laadituissa kansalliskielistrategian mukaisissa selvityksissä (erit. Suomi osallisuuden kielenä -selvitys 2024) todetaan muun muassa, että yliopistot ja korkeakoulut tarvitsevat monikielisyysstrategioita ja suositellaan kansalliskielten aseman turvaamista sisällytettäväksi osaksi rahoitusperusteita sekä kansainvälisen henkilöstön rekrytointia kielitaidon hankkimisvelvoitteena. Suositukset koskevat yhtä lailla ruotsin kuin suomenkin kieltä.

Samalla monikielisyys on keskeinen osa korkeakoulutusta paitsi opiskelijoiden kielitaustojen myötä, myös vieraita kieliä opiskelleiden korkeakoulutettujen erinomaisen kieliosaamisen suhteen. Tähän kytkeytyy Suomen kielivarannosta huolehtiminen, niin kotimaisten kielten aseman turvaamisessa tieteen ja korkeakoulutuksen kielinä kuin vieraiden kielten monipuolisen hallinnan turvaamisessa.

Kola-Torvinen Pia
Opetushallitus - Johtamisen tuki -yksikkö